

# Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

**Vsebina:** Josip Kirin. — Naše edino vprašanje. — V obrambo. III. — Kritikujoči glasovi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Listnica uredništva. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Inserati. — Liberty Tadd.

## Josip Kirin.

### Ob tridesetletnici njegovega učiteljevanja.

Kdor je bil izmed našega učiteljstva kdaj v Zagrebu ter se zanimal za delovanje in napredovanje bratskega učiteljstva, gotovo pozna tudi ljubeznivega moža, z ideali prepojenega učitelja, vrlo zaslužnega Josipa Kirina, ki je praznoval 10. t. m. tridesetletnico svojega učiteljevanja in delovanja na polju ljudske prosvete in ki ima premnogo zaslug, da je vsestranska agilnost hrvaškega učiteljstva dobila take dimenzije, da je njega stanovska organizacija malone vzorna in popolna, ki služi lahko v ogled učiteljstvu drugih, tudi neslovanskih narodov.

„Napredak“ piše ob tej priliki:

Čestito ime Josipa Kirina znači danes med ljudskim učiteljstvom hrvaškim toplo in plodonosno ljubezen do narodne šole in učiteljskega stanu, nepremagljivo voljo, veliko delavnost in redko vstrajnost v borbi na trnjevem potu, ki drži k svetlim dnevom narodne prosvete in narodnih učiteljev. Okolo čistega imena Kirinovega se danes široko razprostira in tesno privija k njemu iskrena ljubezen hrvaškega učiteljstva, ki ga je že davno zapisalo med prve in prave svoje ljudi.

Tiho in delavno življenje tega idealnega hrvaškega šolnika je ostavilo doslej neizbrisno sled v oni čisti sferi, kjer žrtvuje velika četa narodnih delavcev svoje najboljše moči in dviga svetlo orožje iz ljubezni do domovine, za sijaj njenega imena in za srečo mladine, njene bodočnosti.

Ti ideali so odgojili hrvaškemu učiteljstvu Josipa Kirina. Od prvega dneva svojega učiteljevanja sodi Kirin v ono lepo duševno zaednico, k oni — po edinstvu srca in misli takorekoč veliki porodici, ki je narodni šoli in učiteljskemu stanu izvojevala in ugladila svetla pota bodočnosti. Kirin deluje z besedo, peresom in dejanjem pri vsem, kar pospešuje razvoj in napredek narodne šole in prosvetne ideje vobče, a z marljivim trudom in z veliko skrbjo podpira vsak napor, ki velja blaginji moralnih in materialnih interesov učiteljskega stanu.

Josip Kirin je bil rojen dne 23. rženega cveta l. 1855. v Samoboru. Ljudsko šolo je dovršil v rojstnem mestu, gimnazijo in učiteljsko pa v Zagrebu. Službovati je začel v Mariji Bistrici, od l. 1891. pa učiteljuje na vadnici zagrebškega moškega učiteljskega.

V Zagreb je dospel baš takrat, ko je bilo učiteljskemu gibanju najbolj treba njegove agilnosti in treznosti, njegovega veččega in zavestnega delovanja. Hrvaškemu učiteljstvu je dobro znano, kaj in koliko je storil Josip Kirin zanj kot tajnik „Hrv. pedagoško-književnoga zbora“ in kot tajnik in blagajnik „Saveza hrv. učiteljskih društev“. Desna roka „Savezovega“ predsednika ni nikdar Kirin omagal, nikdar zastal in klonil in nikdar se ni strašil truda in navora, nego je bil vedno na svojem mestu ter je s krepko roko posezal tja, kjer se niti ne vidi, a dela ustvarja in giba, dviga in vodi. Največjo delavnost pa je razvijal ob priliki gibanja hrvaškega učiteljskega konvikta. In zato se Kirin z vso pravico lahko ponaša s to najlepšo inštitucijo hrvaškega narodnega učiteljstva, zato se mu ob pogledu na ta prelepi vzgojni dom lahko zbuja v srcu tiha radost, ki je sad moralne višine zavesti, da je ustvaril dobro in veliko delo.

Mnogo temeljitih člankov je napisal Kirin za „Napredak“. Njegovo pero teče lahko in spretno, njegova strokovna izobraženost je solidna in temeljita, sodba o vzgojnih vprašanjih samosvoja, iskrena in globoka, a zanimanje in vnema za vse interese, tihoče se šole in učiteljstva, budna in srčna, odkrita in odločna. V posebnih knjigah je izdal Kirin „Razvitak hrvatskoga pučkog školstva“ in „Uredjenje pučke nastave n Hrvatskoj i Slavoniji“, marljivo pa sodeluje tudi v „Pedagogijski enciklopediji“ ter pri drugih listih, kakor n. pr. pri „Prosvjeti“.

Kot učitelj je Kirin na najboljšem glasu, poln življenja in ljubezni, svojim učencem samo srce.

Kirin je človek čistega značaja, vdanega prijateljstva, blag in skromen ter srečen v sreči drugih. Z mnogoterim slovenskim učiteljem ga oklepajo tesne, nerazrušne, stare prijateljske vezi. Za naše stremljenje ima vedno odprte oči in toplo, prijateljsko srce. Ob njegovem jubileju mu kliče tudi slovensko učiteljstvo, ki je od sreča veselo ponositega, dvigajočega in imponujočega, z zlatimi sadovi ovenčanega delovanja hrvaškega učiteljstva: Hvala Ti za Tvoje obilate usluge domovini, za tridesetgodišnji teški trud i rad! Neka Te dobri Bog okrijepi i poživi na mnoga ljeta!

Hrvaškemu učiteljstvu pa daj še mnogo takih mož!

E. Gangl.

## Naše edino vprašanje.

Bolj kot kdaj prej hitita zlasti letos v ospredje z mogočno zamozavestjo in z nezdržno silo na kranjskem učiteljskem mejdanu dve važni vprašanji, ki sta napojili z različnimi razpravami gotovo ves slovenski pedagoški svet, o katerih pa smemo že sedaj trditi z vsoto sigurnostjo, da ne ostaneta brez vidnih posledic. Obe bitki pa sta izšli — bodi to nam naprednim v zadoščenje pribito — iz „Zaveze“ in se bijeta v društvenih glasilih naše „Zaveze“.

Prvo vprašanje, ki ga prinaša letošnji „Popotnik“, se suče okrog znanstvene pedagogike, okrog formalnih stopenj in pa okrog razvijajoče-upodablajočega pouka. Učiteljstvo se tega znanstvenega dvoboja ne udeležuje direktno, ampak je le pozornica in poslušalnica, a gotovo je, da se spričo tega raduje; zakaj tako mu je mogoče slišati na domačih tleh tisto, o čimer bi moralo biti ono zdavno poučeno na učiteljišču, kar se pa žalibože ni zgodilo. Slovensko učiteljstvo je bilo že od nekdaj pripuščeno samo sebi in je bilo takisto tudi primorano, nabaviti si knjig v svojo nadaljno izobrazbo iz lastnega, dasi plitvega žepa.

Drugo vprašanje pa razmotriva v „Učiteljskem Tovarišu“ družno vse učiteljstvo. To je tista stara, pa pri vsem tem vedno nova žalostna pesem, glaseča se na ime: Naše gmotno stanje. Tu pa smo osamljeni, in sicer tako sami, da ne čujejo naših tožnih klicev niti zgoraj: naši poveljniški zakonodajalci; niti spodaj: zastopniki „našega dobrega in vernega ljudstva“. Zato pa bodi „Učiteljski Tovariš“ edino in samo „delalnica, pomenkovalnica in vežbalnica“ našega denarnega stanja; to bodi naše edino vprašanje, ki nikakor ne sme s pozorišča dotle, dokler nam ne pridejo v pomoč unisono od zgoraj in spodaj — pa ne samo z besedami, ampak tudi z dejanji!

Če namigne delavec ob primerni priliki svojemu gospodarju, da ob plači, ki jo dobiva od njega za svoje trdo delo, ne more živeti, če mu vrhutega še pred očmi razgrne vse gorje, ki vlada v njegovi družini, tedaj se le redkokdaj dogodi, da bi ostal gospodar gluh taki prošnji. Trdo, neizprosno, da, jekleno dušo pa bi moral imeti tisti, ki bi ob novi prošnji ne uslišal prosilca. In kaj je z našimi delodajalci? Pustimo vse druge peticije ob strani, pa spomnimo se samo letošnjega impozantnega velikonočnega shoda. O, da bi bili danes tam, kjer smo bili takrat, bi imeli vsaj bogate upe...

Tisti, ki še niso storili za nas odločujočega koraka v povečanje plač, dasi sede sami prav na mehkem, nam tako radi in tako pogosto predbacivajo, da je zaostalo kranjsko ljudsko šolstvo najmanj za trideset let. Če je temu res tako, kdo pa je kriv?! Ali niso krivi tisti, ki so bili nekdaj na našem učiteljišču — odštevši samo nekaj res častnih izjem — bodisi kot profesorji ali pa kot vadnični učitelji? Poglejmo le za trenutek v Hrovathovo ravnateljsko dobo, o kateri bi lahko napisali cele knjige, kar bi pa tudi ob naši najboljši volji ne bilo na čast temu zavodu. Kdor je imel v to le majhen vpogled, ta nas razume, kaj hočemo reči. Pa bodi dovolj! Niti tega ne bi zapisali, če bi gotovi faktorji ne valili venomer vseh neuspehov samo na naša ramena.

Nasprotno pa konstatujemo z zadovoljstvom, da je do zadnjih par let izšlo vse, kar se je storilo v hasek našega ljudskega šolstva, v pretežni večini edino le iz naših vrst. Vsako naše okrajno učiteljsko društvo zboruje najmanj po dvakrat na leto. Na programu teh zborovanj so bila in

so zgolj predavanja pedagoške vsebine, čestokrat združena z zgllednimi učnimi nastopi. In kaj so storili pri tem naši višji? Iz globoko premišljenih vzrokov so se častno odlikovali s svojo nenavzočnostjo, le tuintam so nam zagnali v nameček in menda v prospeh ljudskega šolstva kakšno majhno poleno pod noge. To je bilo vse njih priznanje.

In teh trideset let! Dalekovidna gospoda, izračunaj nam že vendar enkrat tudi, za koliko pa je zaostalo kranjsko učiteljstvo za drugimi avstrijskimi kronovinami v denarnih zadevah? Če računate samo površno, se vam pokaže rezultat, ki je, po številu sodeč, najmanj dvakrat tolik.

Pri tem dejstvu pa se nam vsiljujejo v premišljevanje nehote besede bivšega našega deželnega šolskega nadzornika, ki jih je govoril ob priliki letošnjih okrajnih konferencij v Kranju in v Radovljici. Tamkaj je dal namreč ta zbranemu učiteljstvu mnogo izdatnih migljajev, kako naj isto postopa pri pouku, da pride do zaželenega uspeha. Med drugim je tudi trdil, da je eden glavnih vzrokov, da se ljudstvo iz naše Kranjske kar trumoma seli v daljno Ameriko, ta, ker ljudje ne znajo misliti in praktično računati. Če je kmet količkaj previden, mora koncem vsakega leta napraviti sebi jasen račun, iz katerega je razvidno, kateri poljski pridelki mu neso kaj dobička in koliko, kateri pa mu donajajo morda celo izgubo. One pridelke, ki mu dajo dobiček, naj seje in posaja v veliki množini, druge pa naj goji samo toliko, kolikor jih neobhodno potrebuje. Ako mu pa kaže dobiček pri živinoreji, sadjereji, vinarstvu ali pa kje drugod, naj to pospešuje v obilni meri. In misliti in praktično računati se morajo učiti ljudje že takoj v ljudski šoli. Potem ne bo izseljevanja, ne bo javkanja, da kmetiški stan nazaduje z izgovorom, da se delo ne obrestuje.

Tako dokazovanje ni povsem napačno, toda če je kriva temu v prvi vrsti šola, o tem naj razmišljajo naši razsodni bralci. Bodimo praktični, premenimo nekoliko osebe in oglejmo si to primero natančneje s svojega kranjskega učiteljskega stališča. Ali ne zapazimo takoj, da zna naše kranjsko učiteljstvo dobro in celo praktično računati, pa če je treba tudi vsaj navadno misliti, kar se pa — Bogu bodi potoženo — doslej še ne more trditi o naših kranjskih zakonodajalcih. In kaj li mislijo ti učitelji? Ali jo mislijo mar pobrisati za boljšim kruhom v Ameriko? E, kaj še! Kdor hoče v Ameriko, ta mora prihraniti poprej vsaj 400 K, da plača vozne stroške, drugače ga ne vzemo niti na ladjo. In pri tej odlični plači naj si prihrani učitelj toliko denarcev! S tem računom in s to mislijo torej ad acta!

Vedno bolj pa se odtujujejo našemu stanu učiteljski abiturijenti, ker jim prvi praktični pogled, ki ga upro v svet, pove določno, da žive na primer pri pošti, pri železnici ali pri vojaki mnogo lažje in v večjem miru kakor pa v domači službi. Kogar pa so preslepili ideali in lepe besede, ta se vda koščeni učiteljski usodi. In še večina teh je drugih misli.

Kako pa računajo ti kranjski misleci? Oni mislijo, pa so o tem tudi popolnoma na jasnem, da je na priliko na Štajerskem — ta dežela nam je najbližja in zato tudi najbolj pri sreči — že temeljna plača večja kakor pa doma. Tam se jim natanko vsakih deset let plača povišja za 200 K, pri nas pa smo zavisni od penzioniranja in smrti svojih prednamcev, kar je glede človekoljubja baje posebno taktno.

Petletnice v sosedni deželi so po 200, pri nas pa po 80 K. To se pravi z drugimi besedami, da nam slavni naši delodajalci podele, seveda šele po petih letih, vsak dan 20 h priboljška; toda le, če smo prav pridkani ter vzoritega vedenja

v šoli in zunaj šolske hiše. Povejte, komu izmed nas ne bi torej utripalo hvaležno srce brezmejnega veselja za te novodobne usmiljene Samaritane!... Če pa kdo misli, da smo v funkcijski dokladi pri nas na boljšem kakor na zeleni Štirski, temu povemo brez ovinkov, da je v hudi zmoti.

Prav zato pa je na Kranjskem — med neizseljenci torej — malo učiteljev, ki bi mogli brezskrbno živeti ob goli učiteljski plači. Sami se moramo pehati za svoj boljši grižljaj s postranskimi zaslužki „od zore do mraka, od mraka do dne“. Naših predstojnikov se ne zmeni nihče za naše gmotno stanje. Kako vse drugače je to pri drugih stanovih! Pač pa prihajajo k nam v vedno naraščajočem številu skoro kar brzovjavno brez žic razni šolski ukazi in razne odredbe. Odkrito povemo, da se dela nikdar in nikoli ne plašimo, če bi si bili le v svesti, da nam te mnogoštevilne odredbe same pomorejo na pravo pot. Dajte nam toliko, da bomo mogli z učiteljsko plačo pošteno živeti, ker le tedaj bomo mogli obračati ves svobodni čas edino samo v prid našemu šolstvu.

To je tista skeleča rak-rana na našem kranjskem ljudskem šolstvu, ki se je že tako globoko zajedla v naše izmučeno učiteljsko telo prav tja do kosti, da je ne izrežejo psevdozdravniki samo z recepti v obliki ukazov in odredb; ampak ozdraviti jo morejo le pravi zdravniki, ki bodo imeli za nas mesto takih receptov dostojnih — denarnih nakaznic.

Pa kaj bi zahtevali hitre pomoči samo od svojih deželnih poslancev? Naše zahteve morajo biti naslovljene v prvi vrsti na naš c. kr. deželni šolski svet. Temu naj veljajo za nas pred vsem tudi besede, ki jih je svoje dni zapisal sebi v zapisek vseučeliški profesor dr. Jožef Štefan in ki slovejo: „Vsi me vabijo, da bi delal z njimi, pa še nobeden mi ni rekel, da bi jedel z njimi“ . . .

Pravijo, da vojni minister tudi nikdar ne vpraša svojega finančnega tovariša, koliko denarja ima v državnih kasah! — V denarnem pogledu so jo z nami na Kranjskem tako zavozili, da bo treba precej denarja, če hočejo, da pridemo z delom in z odgovornostjo v ravnotežje. **Drobtinice ne bodo izdale, ker nismo brezzobe kure!** Od nas se zahteva vse. Pedagog Fröhlich celo pravi: „Geistvoll, genial, gedankenreich muß der Lehrer sein“, toda s povprečno 3 K na dan bi bilo pač bedasto kaj takega tirjati. Da naši želodeci ne trpe „formalnih stopenj“ in pa „razvijajoče-upodabljaajočega pouka“ v svoji notranjščini, to stoji!

In zdaj še nekaj našim pedagogom v c. kr. deželnem šolskem svetu! Profesor Bežek pravi o Diesterwegu (v letošnjem „Popotniku“, II., str. 34.) naslednje: „Diesterweg je imel sree za gmotno bedo učiteljskega stanu ter je bistro uvidel, kakor naš Prešeren, da „človek toliko velja, kar plača“ in da ljudski učitelj zlasti raditega mnogo ne velja, ker mnogo ne more plačati. A pri tem spoznanju ni ostal, nego z vso prirojeno vztrajnostjo je delal na izboljšanje gmotnega položaja podrejenih mu učiteljev; zato so ga pa tudi obožavali kakor očeta“.

Kaj naj rečemo k tem besedam? Samo eno in ta je: Pojdite in storite tudi vi tako! Na tej poti nas sreča odtujeno zadovoljstvo, s teh tal bo vzevetel tolikanj potreben ugled in ona kristalno-čista ljubezen do vas, ki je ni že dolgo časa več med nami!

## V obrambo.

### III.

Še nekoliko besed mi leži na srcu, ki bi jih rad ne zamolčal. Ugled našega stanu zahteva, da se v časih, ko nam ga hočejo ubiti, neizprosno postavimo po robu in glasneje nego smo bili vajeni doslej, povemo, da ne sme z nami nihče pometati, najmanj pa človek, ki je z nami isti kruh in ki bi si morda na naš račun rad pomagal do boljšega grižljaja.

Vem sicer dobro, da leži globoko v vsakem človeku hrepenenje, da se dokoplje do boljšega materialnega stališča; a znano je nam vsem, kako ime pristuje onemu, ki želi potlačiti druge in jim odjesti dobro ime, samo da bi dvignil v sijaj častečega poklanjanja in do uživanja visokih milosti lastno osebo.

Mislili so do najnovejših časov nekateri ljudje, da ni boljšega sredstva k smotru nego je ponižno naše učiteljstvo. Obžalujem, ker jim moram povedati, da so se krvavo varali. Pravzaprav pa ne zasluži taka izpoved obžalovanja. Zakaj ako jo lahko in glasno povem, moram vedeti, da se nekaj giblje med našim učiteljstvom, nekaj takega, kar čuje na ime z a v e s t i, o g o r č e n j a, p o g u m a i n k r e p k e, n e i z č r p l j i v e e n e r g i j e. (O d p o r j e z m e r a j z n a k m o č i.) In to vem! Zato je pa človeku veselo pri srcu, ko ve in vidi, da je tiranstvu in absolutizmu med nami odzvonilo, da se čimbolj dviga stanovski ponos, da se krepe in utrjajo značaji, da se začuje tudi tuintam odločen protest proti prezirljivem in neopravičenem zametanju neovrgljivih uspehov, ki si jih je vkljub vsemu brbljavemu natolcevanju pridobilo v teku dolgih let naše učiteljstvo.

Začelo si jih je pridobivati, ko se nekaterim njegovim današnjim sodnikom še v zibelkah ni sanjalo, da bodo kdaj šušmarili med kranjskim ljudskim učiteljstvom in ga pritisekali bodisi z vratolomnimi metodiškimi poizkusi, bodisi z vihravimi, z logiko do pesti in noža razprtimi članki k steni in pridobivalo si jih bo, ko ne bo o takih možeh že davno, davno več ni duha ni sluha, ko bodo zgodovinarji našega stanu komaj vedeli, da jih je kdaj trpela ponižna slovenska zemlja na svojih lepih tleh!

Naša stvar pa ostane!

Vprašali bi lahko: Kaj pa je ta naša stvar?

Naša stvar je bila, da si smo vkljub najneznosnejšim razmeram priborili ugled, ki ga imamo; naša stvar je, da čuvamo z vso pazljivostjo in brezobzirnostjo ta svoj ugled (avtoriteto), in naša stvar ostane, da si čuvamo ugled tudi v bodoče, četudi hočejo gotovi ljudje, da bi nam ga kar tako mimogrede vzeli in nas napravili za brezpravno služinčad!

Nadalje: skrbeli smo doslej, da ni denar, ki ga daje dežela za šolstvo, izgubljen in vržen v kraj, skrbimo tudi danes, da se bogato obrestuje, in skrb nam bo v bodoče, da bo imela domovina koristi od našega delovanja.

In še dalje: borili smo se do danes za svoje tlačene pravice, prizadevali smo si, da izgine brezpravnost iz učiteljskega stanu; danes je naše orožje še bolj brušeno in še jeklenejše, in sučemo ga, da izvojujemo svojim zahtevam zmago in tlačiteljem poraz, v bodočnosti pa ne kanimo vtekiniti mečev v nožnice, da bi nam rjaveli ob ledjih, nego še lepše se bodo svetili v solncu, ko nam bo zastavljati moči telesa in duha za realizovanje vsega onega, kar sanja v naših dušah, kar se je spočelo v idejah naše organizacije in česar sadove bodo prav gotovo uživali naši zanamci, pa naj pri-

vihra nad naše neupogljive glave še toliko bogve kako novih dob in bogve kako brezstidnih zabavljic!

Dobra stvar potrebuje mnogo časa, da dobi mesa in krvi. To resnico dokumentuje najjasnejše naše malone polstoletno oranje skope in kamenite zemlje, ki nas je rodila, a ki so z nje pograbili ves tečni plod drugi ljudje, da so nam ostale same drobtine po skalnatih rebrih. A človek delaj in vleci kot nema živina, da pokajo kosti! Nikoli jim ni dovolj! Naši ljudje so že vsi po vrsti nervozni in brlavi od večnega tičanja za suhoparnimi, vodenimi učnimi slikami in nič boljšimi metodiškimi knjigami, od neprestanega plehetanja od nazorov do nazorov, od načel do načel, ki se pri nekaterih delodajalcih hitreje menjujejo kot aprilsko vreme. Nobenega počitka nimajo naši ljudje, ker jim nosijo dela kar v košarah, da se še od danes do jutri oddehniti ne morejo, vrhutega jim pa še ščipljejo ob počitnicah in prostih, v zakonu zapisanih dnevih na vseh koncih in krajih, da bo kmalu v resnici že treba postaviti posteljo tik katedra, ako nam še ne prepovedo, da ne smemo zvečer spat!

Razumno je, da so naši ljudje do skrajnosti ogorčeni, ker se morajo mnogokrat potiti zaradi kapric, torej za prazen nič, ker morajo slušati dostikrat ljudi, ki so brez duha in imponujočega znanja, pravi šarlatani, ki nimajo niti pojma o bistvu šolstva in pouka, ki jim ni še nikoli poletel svobodni duh preko mrtve črke v pisano in živo življenje koder vladajo in uče in vzgajajo vsa druga pravila nego so za zeleno mizo in tesnim čelom uzakonjeni fermani. Naši ljudje delajo prenaporno, in sam Bog ve, kje spi deželni sanitarni svet, da ne ustavi tega samomorskega drvenja. Naši ljudje na tihem kolnejo, da se joka sam angel varuh, če ga ima še sploh kak kranjski učitelj in kaka kranjska učiteljica.

In ko ves ta stroj dela do usmiljenja božjega, primarširajo v črnih in širokih vrstah uradna števila in ti primažejo zaušnico, da se ti napravi tema pred očmi ob velikem opoldnevu!

Resnično: kakor pravi Jovan Hranilović:

I diže se spletkarstvo i zloba,  
trnjem sveta da vam pospe pute . . .

In kmalu na to:

Al uz vas je sveta pravda stala . . .

In res je tako! „Naprej“ je pisal že leta 1868. dobesedno: „Ljudske učilnice so obrodile krasno sadje“. Znano je, da so pisali v imenovani list tudi trezni in razsodni ljudje, torej se niso lagali, ko so hvalili naše ljudsko šolstvo. In sedaj, po tolikih letih, ko ni drugače mogoče, nego da je šolstvo napredovalo, razglašajo hipoma sodbo, da visi naše šolstvo komaj še na tanki niti in da se bo kmalu vsa zgradba zgrudila v prah. In tako ne sodijo o nas samo po uradih, nego tudi v privatnih krogih si prizadevajo, da nam jemljejo dobro ime. Ni dolgo temu, kar mi je pravil nekdo, da mu je pripovedoval ta in ta, kako mučen vtisk je napravil nanj ta in ta učitelj, ko ga je prišel nadzorovat. Tudi ni bogve kako dolgo, ko sem bil sam priča, kako je razgrinjal nekdo v gostilnici po mizi papirje in kazal, kake opazke si je napisal ob inšpiciranju tega in tega. Znano je tudi, kako si je nekdo prizadeval, ko ni bil še enak ubežnemu kralju, kako bi tudi po skrivnih, javnega funkcionarja nedostojnih potih dospel do sodbe učiteljstva. Vozil se je od šole do šole in klical spotoma šolsko mladino k sebi na voz ter jo izpraševal, kak je učitelj, kakšna učiteljica, ali kaj pretepatata v šoli, ali začenjata o pravem času pouk itd. Tudi

ni več nobena tajnost, da igrajo nekje na širokem svetu kvarte in darila ne samo velike uloge, temuč tudi odločujočo ulogo. In tako bi bilo lahko povedati še marsikaj, a bolje je, da ostane vse to zamolčano. S tem tudi nečem trditi, da se je vse to zgodilo pri nas, a dokazati želim, da vlada v vsem tem in takim diskreditovanju učiteljstva zistem, da ni nobeno sredstvo preslabo, da se nam izpodkoplje pošteno ime in avtoriteta in da nimamo višjih oblastvenikov za nič drugega, nego da nas tlačijo in iščejo naših slabosti.

To je žalostno, ker nam dokazuje, da dvignejo dostojanstva nekaternike tako visoko, da pozablajo, da so tudi sami ljudje z napakami in vrlinami, ker mislijo, da smo mi zaradi njih, a ne oni zaradi nas. Vrhutega žive v zmoti, da spravi ponižno učiteljstvo brezglasno vsak udarec med tajnosti svojega ubožnega doma in nastavi še levo lice, če mu je šiba zapela po desnem licu. V tem primeru je taka misel napačna, če prav pridemo v navskrižje s samim svetim pismom. Celu pobožni „Slomškariji“ rastejo grebeni, kar je veselo znamenje!

Tako torej stoje stvari! Resnica je, da bi nas potlačili tam pod širokimi podplati in nas popoluoma postrojili, da se ne upremo sami in da si sami ne pomagamo na noge. Živ krst bi se ne zmenil za nas, da nismo zagnali vsaj te trohice opravičenega hrupa, obžaljuoč obenem, da se nismo oglasili že mnogo prej. Nič ni večnega. Tako niso zistemi večni, tako niso osebe večne in tako tudi ni naše trpljenje večno. Svoje ubožstvo in trpljenje smo in bomo nastavljali kot hrome berače ob pota, da nas vidijo nepoklicani, ker nas poklicani niso hoteli, da bo zadnje vsaj sram in da se jim polagoma zbudi človeški čut v srcu, ki je do zadnjih dni spal, zakrknjen v njih.

Take ljudi bi človek obsodil v Sibirijo našega življenja. Videli bi, kako rastejo gobe po nekaterih učiteljevih stanovanjih, da gnije oprava in perilo, da se prijemlje trudnih nog protin in da razganjajo bolečine zatekle glave. Videli bi, kako je lahko zdraviti 3—4 otroke zaradi vlage bolne, kako se je prijetno mučiti za žive in mrtve in kako je človeku šele takrat pri srcu, ko pride kdo in ga za ves ta napor in trud opere in obere do samih tankih in jetičnih kosti!

Vseh teh in še drugih krivic seveda ne bomo nikdar pozabili, ker so nam zasekale mnogo neozdravljivih ran. Naše in naših zanamcev opravilo ne bo blagoslavljanje, temveč tisto, kar je blagoslavljanju nasprotno. Dospel pa je čas, ki nas je navdal z pogumom, ki nam jači žile in mišice, da se napenjajo in da se zdajnzdaj razdrobe okovi, ki so nas priklepali k tlom. Dospel je skrajni čas, da začno popravljati krivice in da zasedejo odvažna mesta možje, ki imajo glavo in sree. Zato pa plove danes glas slovenskega učiteljstva do tja, kjer imajo v rokah našo usodo: Si vivis, ego te absolvo a peccatis tuis.

\* \* \*

S tem seveda še ni končana naša pravda. Mnogo stvari je še, ki bo treba z njimi na dan. Toda vse pride ob svojem času in na pravem mestu.

Ko zaključujem za sedaj vrsto člankov, napisanih v obrambo izrabljenega in neplačanega slovenskega učiteljstva, zahvaljam vse učitelje, učiteljice neučitelje, ki so mi takoj, ko jih je začel priobčevati „Slovenski Narod“ in „Učiteljski Tovariš“, izrazili ustmeno, pismeno ali brzojavno svoje priznanje in veselje. To mi je dokaz, da niso ta izvajanja izraz samo lastnega mišljenja in lastnih nazorov, nego da

misli tako ali vsaj e nako vse tisto učiteljstvo (in tudi ne-učiteljstvo), ki je črpalo sodbo o nas in o šolstvu iz naše srede, iz naših duš, ne pa zgolj iz dalje, iz svetlih višav ali pa iz neplemenitih namenov. Danes vem bolj nego kdaj prej, da so naše vrste velike in neprodorne, da uživamo odkrite simpatije tudi med slovenskim ljudstvom, ki sodi naše delovanje in prizadevanje z vse drugačnega stališča nego gotovi ljudje, od katerih se obračajo še tisti, ki so stali še pred polpreteklim časom ob njihovi strani.

In to je človeku najlepše zadoščenje, ki odmeri tisoč in več zamer! Zato pa pogumno naprej, zakaj dela je še obilo, in čakajo nas resni dnevi. In pripravili smo se že nanje!

Engelbert Gangl.

## Kritikujoči glasovi.

Italijanske in slovenske šole. „Edinost“ piše dne 6. t. m. v 225. številki: Včerajšnji „Piccolo“ primerja postopanje vlade nasproti slovenskim in italijanskim šolam in prihaja s pomočjo svoje židovske logike seveda do trditve, da vlada podpira nezakonite zahteve Slovencev in postopa proti zakonitim zahtevam Italijanov. Te svoje trditve podpira židovski list z dvema zgledoma in pravi, da je vlada zaukazala goriški občini ustanoviti v Gorici nepotrebno slovensko šolo, dočim je tržaški občini zabranila ustanoviti prepotrebno italijansko šolo pri Sv. Ivanu.

Slovenska šola v Gorici, da je nepotrebna, ker se je letos vpisalo vanjo le 17 učencev. Kdor čita samo „Piccolo“ in slepo veruje njegovim trditvam, mu mora seveda pritrčiti da trdi v tem oziru popolnoma prav. Našim čitateljem pa je jasno, zakaj zahaja v to šolo tako majhno število učencev; ker smo o zadevi slovenske občinske šole že neštevilnokrat pisali in zadnjič celo pred nekolikimi dnevi. V to šolo ne zahajajo učenci edino iz tega razloga, ker jo je že italijanska občina tako priredila, da ne bodo hodili.

Postavila jo je namreč na skrajno periferijo mesta in v tako zgradbo, ki prav nič ne odgovarja zdravstvenim zahtevam. Da je pa v Gorici slovenska ljudska šola prepotrebna, dokazuje najbolj tamošnja zasebna ljudska šola, ki je prenapolnjena slovenske dece. Kdo torej trpi v Gorici škodo, Slovenci ali Italijani? In kdo je kriv, da goriški Slovenci trpe v tem obziru škodo, ako ne ravno tista vlada, kateri očita „Piccolo“, da favorizira Slovence, in katera noče prisiliti goriške občine, da bi ustanovila slovenskim otrokom v Gorici šolo na primernem prostoru in v zgradbi, ki bo odgovarjala temu namenu?!

Tudi o nepotrebosti italijanske šole pri Sv. Ivanu se je že dovolj govorilo in pisalo in bilo bi le škoda za čas in prostor, isto ponavljati. Sicer pa to nehote priznava tudi včerajšnji „Piccolo“, ko govori, da ne more nihče tržaški občini zameriti, da si — ako bi laška šola pri Sv. Ivanu tudi ne bila prav potrebna — dovoljuje v tem obziru „majhen šolski luksus“. Tu ga imate Žida in Italijana lepo skupaj! — Torej Italijani si smejo dovoljevati na naše slovenske stroške poleg mnogih drugih luksusov še luksus laške šole pri Sv. Ivanu, a mi pa moramo vključno davkom, ki jih plačujemo v šolskem obziru — stradati! Oni luksus dveh italijanskih srednjih šol, za katere mečejo proč stotisočake in stotisočake, mi pa brez slovenske šole v mestu, dasiravno nam radi tega prav nič ne odbijajo na davkih! Lepa načela

to! Luksus na stroške drugih. Kaj zakoni, kaj pravica, kaj enakopravnost?! Kdor ima moč v rokah, ta lahko guli in odira onega, ki ga ima pod seboj, da si potem lahko dovoljuje — luksus. Na podlagi te najnovejše italijansko-židovske teorije pridemo slednjič še tako daleč, da tržaška občina zapleni in poproda vse imetje tržaških Slovencev, da si bo potem lahko dovoljevala luksus laške univerze in druge kulturne luksuse. Luksus je lepa reč, gospoda Italijani, kdor si ga lahko privošča iz svojih sredstev; ali luksus, kakor ga razumevate in izvajate vi, ni nič drugega nego najnižje — lopovstvo!

## Društveni vestnik.

### Kranjsko.

Učiteljsko društvo za novomeški okraj ima dne 2. listopada 1903 ob 1. uri popoldne v dekliški šoli v Rudolfovem redni občni zbor s sledečim dnevnim redom: 1.) Poročilo odbora. 2.) Račun za leto 1903. 3.) Volitev novega odbora. 4.) Slučajnosti. Če bi občni zbor zaradi pičle udeležbe ob 1. uri ne bi bil sklepčen, bo ob 2. uri in ob vsaki udeležbi drugi občni zbor, ki voli nov odbor.

Ante Požar, t. č. predsednik.

### Štajersko.

Šmarsko-rogaško učiteljsko društvo zboruje 8. listopada ob 11. dopoldne v Šmarju. Na vspeh so med drugim: „O naši stanovski disciplini“, govori Strmšek in „Poročilo o zborovanju Lehrerbunda“ (Šumer, Vežjak). Ob 10. ima slavnostni odbor svojo sejo. K obilni udeležbi vljudno vabi

Strmšek.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj zboruje v četrtek dne 5. listopada 1903 dopoldne točno ob 1/2 11. uri v okoliški šoli s sledečim vspehom: 1.) Zapisnik. 2.) Dopisi. 3.) Hospitacija v I. razredu dekliške šole. 4.) O metodi pevskega pouka v ljudski šoli. (Poročevalec g. Druzovič.) 5.) Posvetovanje in sklepanje o ustanovitvi čebelarskega društva za Ptuj in okolico. (Poročevalec g. Oton Riedel, ki se kot gost udeleži zborovanja.) 6.) Slučajnosti. K polnoštevni udeležbi vljudno vabi

Fr. Šorn, t. č. predsednik.

## Književnost in umetnost.

Risanje v ljudski šoli.\*) Dasi ima ljudski učitelj pre-mnogo utemeljenih želja, si ne želi na pedagoškem polju vendar ničesar tako živo, kakor nekoliko stanovitnega reda pri risarskem pouku glede snovi, uče in učnih načrtov. Črez 30 let že rišemo, kaj hočemo in kako hočemo; o uspehih — je bolje — da molčimo. Ni čudo, da je nastalo zaradi tega precej živahno gibanje in vrvenje, in sicer ravno v učiteljskih krogih skoro po vseh državah olikanih narodov.

Učitelji, strokovnjaki in obrtniki so edini in docela prepričani, da se mora odslej risanje v ljudskih šolah dostojno uvaževati in v večji meri gojiti in vaditi. Čas, potrebščine in boj za obstanek so prepričali strokovnjake in učnjake, da se z našim drugim — od fonetičnega mnogo izrazitnejšim — jezikom, to je z risanjem in risbami v ljudskih, meščanskih in obrtnih šolah nikakor več pasterkovati ne sme.

Risarjev in slikarjev umetni jezik govori molče tako nežno in strastno, popolno in prepričevalno, glasno in živo, da fonetični z njim niti približno ne more tekmovati. Runge pravi: „Ako bi mogel povedati, bi ne slikal.“

Kajkoli in kjerkoli se poučuje zato, da dosežemo nekaj smoter, nekaj formalni ali stvarni hasek: da se nakaj nau-

\*) Naprošeni smo, da ponatisnemo ta spis, ki ga je priobčil letošnji „Popotnik“ v 9. številki. Uredn.

čimo, le pri risanju — tako trdi ogromna množica učiteljstva in nadzornikov — nismo dosegli v vsi novi šolski dobi nobenih uspehov, in to zato, ker se je poučevalo — ali pa tudi ne poučevalo, brez vseh naučnih in vzgojnih načel, brez vsakega načrta in brez vsake odbrane, določene ter otroškemu razvitku primerne snovi.

Risanje je bilo — in je še sedaj — prepuščeno neverjetnemu samovodstvu vsaki šoli, da, vsakemu posameznemu učitelju; vzajemnosti, principov in sistematike je redko kdaj zaslediti med učiteljskimi, da ne govorimo o dveh šolah. Potemtakem se ni čuditi, da smo početkom 20. stoletja z risanjem dosti na slabšem nego početkom 19., da smo strašno nazadovali in zato tudi v obrti za drugimi narodi daleč zaostali. Okolo l. 1820. je bila Avstrija za nadravnatelja I. Schalteja na Dunaju glede poudarjanja, terjatve in gojitve risanja po raznih šolah prva in edina med vsemi državami na kontinentu; Amerika, ki nas je sedaj tako nedosežno prekosila, je dobivala prvi pouk od nas. V tem, ko rišejo Američani, za njimi Angleži, Francozi in v najnovejši dobi Nemci že davno razne predmete, kakor nam jih ponuja priroda in življenje v otroškem okrožju, rišemo mi še trdovratno po pikah in mrežah raznovrstne trake, zvezde, pletevže, trikotnike in mnogokotnike, tapete in kroge — seveda vse s prosto roko — če nas učitelj gleda!

Da se taka neslana, morilna pedagoška piča učencem, ki nimajo prav nobenega apercepujočega predstavnega zaklada za tako vsiljujočo se jim oglato in trakuljasto divjačino, gabi in jim vsako veselje in zanimanje do risanja zaduši, je umevno in umevno je naš risarski gorostasni poraz, ki se ga moramo danes po 33letni novi šolski dobi pred drugimi narodi sramovati. K sreči se je začelo žariti tudi na risarskem obnebu.

(Konec.)

## Vestnik.

**Učiteljski konvikt.** G. Janko Baraga, učitelj na Koroški Beli, je nabral dne 29. septembra t. l. ob praznovanju dvajsetletnice učiteljevanja nadučitelja Jožefa Ažmana iz Breznice 17 K 60 h, ki so jih zbrali Janko Baraga, Anton Potočnik, Štefan Podpac, Albert Moser, Ivan Čop in Natalija Kraupp.

**Učiteljske vesti na Kranjskem.** Nadučiteljem so imenovani učitelji gg. Hinko Paternost iz Šmartna pri Kranju za Predosel, Avgust Pirc iz Borovnice na tamkajšnji šoli in Ivan Wittreich iz Starega Loga za Črmošnjice. Premeščeni sta učiteljici: Pavla Brezovškova iz Semiča v Dob in Pavla Čopova iz Senožec v Borovnico. V stalni pokoj je stopil nadučitelj v Krki g. Ivan Lobe; nadalje je imenovana za provizorično učiteljico absolvirana učiteljska kandidatinja gdč. Ivana Paternostrova za šolo v Borovnici. Za provizorične učiteljice so imenovane absolvirane učiteljske kandidatnje gdč. Julijana Kalinova v Knežaku, Marija Novakova v Hrušici pri Ljubljani in Angela Jakulinova v Prežganju. — Absolvirana učiteljska kandidatinja M. Detonijeva je imenovana za začasno učiteljico v Rovtjah nad Logatcem. — Absolvirana učiteljska kandidatinja gdč. Marija Bučarjeva je imenovana za provizorično učiteljico in voditeljico v Nemški Loki v kočevskem okraju.

**Učiteljske vesti na Štajerskem.** Trirazrednica v Ljubnem se razširi v štirirazrednico. Za nadučitelje so nastavljeni: Fr. Lovrec iz Olimja v Podčetrtku, Ivan Rupnik iz Spitaliča na slovenski šoli v Vitanju in Jos. Lovrec od Sv. Urbana v Majšperku. Za učitelja-voditelja v Gor. Rečico pride Henrik Hribernik od Sv. Miklavža nad Laškim. Za stalne učitelje, oziroma učiteljice so nastavljeni: Jos. Widmoser iz Mar. Dev. v Puščavi za Marenberg; Jurij Lulek iz Koroške v Makolah, Boštjan Krotky iz Reke v Studenicah, Fran Jamšek iz Selnice ob Dravi na Vidmu, Rudolf Kalan iz Pišec pri Sv. Katarini v Trbovljah, Anton Hohnjec od Sv. Petra pod Sv. gorami v Hrastniku, Alojzij Bučar na dosedanem mestu pri Sv. Lovrencu na Dravskem polju, Fran Cvetko od Male nedelje pri Sv. Andražu v Slov. goricah,

Marija Kos iz Negove v Makolah, Pavla Miklavec, dosedaj suplentinja v Makolah, za Črešnjevce, Antonija Valenčič iz Stranic v Šmartnu na Paki, Ivana Klemenčič iz Gotovelj v Galiji in Alojzija Cvetko pri Mali Nedelji za Št. Andraž v Slov. goricah.

**Šolske novice na Koroškem.** Učiteljici Ida pl. Lasehan v Stalu in Fr. Seyfried v Steinfeldu sta prestavljeni v Borovlje. — Šoli v Možici in Črni sta razširjeni v trirazrednici. — V Celovcu so dne 12. oktobra otvorili ženski licej. Za celovška dekleta so se letos otvorili kar trije novi zavodi: žensko učiteljsko, nadaljevalni tečaj na meščanski šoli in licej. — Celovška gimnazija šteje letos 488, beljaška 255 dijakov. — Na šolah na Golšovem in Radišah je razpisano mesto šolskih voditeljev do 26. oktobra. Za obe šoli je deželni zbor dovolil krajevno doklado 300 K.

„Slovensko planinsko društvo“ je praznovalo dne 10. in 11. t. m. desetletnico svojega obstanka v „Narodnem domu“ v Ljubljani. „Slovensko planinsko društvo“ je izmed najsimpatičnejših naših društev, ki čuva naše slovenske planine pred grabljivimi rokami nenasitnih tujcev in narodnih sovražnikov. Pod večim vodstvom predsednika, učiteljskega profesorja Fr. Orožna je storilo to društvo toliko, da se lahko s ponosom ozira na svoje desetletno plodonosno delovanje. Tudi slovenskemu učiteljstvu sodi nemajhna zasluga, da je „Slovensko planinsko društvo“ razvilo toli živahno in plemenito delavnost, saj so raznim njega podružnicam baš učitelji duša in kri. Spominjajmo se samo velikih planincev tovarišev Kocbeka, Šijanca, Mihe Kosa, Lisjaka itd. Slovenski učitelj je povsod, koder je treba delavnih sil v korist slovenski domovini.

**Sub rosa.** Nekje je nadzoroval deželni šolski nadzornik šolo, v kateri je poučeval učitelj, ki je bil „zgoraj“ slabo zapisan. Pristavljamo takoj, da se je to zgodilo nekje v nemški pokrajini. Nadzornik je hotel učitelja zbsti takoj v začetku, zato je zaukazal, naj zapoje učenci pesem: „Unser Wissen und Verstand ist mit Finsternis umhüllet“. Učitelj je seveda takoj pogodil, kaj je hotel gospod nadzornik, zato je precej sklenil, da se mašuje. Ko je bilo nadzorovanje končano in so bili tudi strogi gospod nadzornik zadovoljni, je ukazal učitelj, naj zapoje učenci v proslavo srečnega konca iz pesmi „Der lieben Sonne Licht und Pracht hat nun den Lauf vollendet“ kitico, ki se glasi: „Ihr Höllengeister, packet euch, ihr habt hier nichts zu schaffen“. — Zunaj šole je rekel nadzornik znanco: „Glejte, kako me razumejo!“ — Spominjamo se enakega slučaja, ki se je pripetil pokojnemu Šimi (Zimi), ko je bil nadzornik v kamniškem okraju. V neki šoli mu je zapel v pozdrav zbor učencev primerno himno: „Nesrečna zima mrazi me, ker dolgo proč ne spravi se!“ Šima je to razumel, zato je vzel klobuk in odšel. Druge ne-zgode se ni zgodilo. — Dobro bi bilo, da bi za današnje dni začeli zlagati in skladati primerne slavospeve, ki bi jih prepevali ob prerezljivih prilikah in inšpekcijah. Tako bi svoje mnenje razodevali vsaj — sub rosa!

**Ljubljanske ljudske šole.** I. mestna deška petrazrednica v Komenskega ulicah ima 10 razredov in 508 učencev. II. mestna deška sedemrazrednica na Cojzovi cesti ima 13 razredov in 582 učencev. III. mestna deška petrazrednica na Vrtači ima 6 razredov in 272 učencev. Mestna slov. dekliška osemrazrednica pri Sv. Jakobu ima 16 razredov in 856 učenk. Dvorazrednica na Barju ima dva razreda in 124 učencev in učenk. Mestna nemška deška petrazrednica na Vrtači ima 5 razredov in 198 učencev. Mestna nemška dekliška osemrazrednica na Vrtači ima 11 razredov in 431 učenk. Vnanja ljudska in meščanska šola pri Uršulinkah ima 13 razredov in 583 učenk. Notranja ljudska in meščanska šola pri Uršulinkah ima 8 razredov in 337 učenk. Dekliška osemrednica v Lichtenturničnem sirotišču ima 8 razredov in 347 učenk. Zasebna petrazrednica v Marijanišču ima 5 razredov in 185 učencev. Skupaj 97 razredov, 4422 učenk in učencev.

**Pomanjkanje učiteljev na Kranjskem** je že tako veliko, da se morajo nastavljati za učitelje osebe, ki nimajo nobene pedagoške izobrazbe. V krškem šolskem okraju so

na primer na štirih enorazrednicah kot šolski voditelji nastavljeni suplente, ki sploh niso izprašani. Od 72 učiteljskih mest jih je samo 25, kjer delujejo učitelji z izkušnjo učne usposobljenosti, dočim vsi drugi nimajo nobene izkušnje. To so pač obupne razmere. Odpravila jih bo gotovo samo nemurna obstrukcija kranjskih klerikalnih poslancev, med katerimi igra glavno ulogo tudi nadslomškar Jaklič. Sramota!

**Laško vseučilišče** je obljubil dr. Körber avstrijskim Italijanom vkljub temu, da so se ravno isti dijaki, ki bi zahajali na to vseučilišče, šele pred kratkim udeležili onih hrupnih protiaustrijskih demonstracij v Vidmu. Nam Slovencem 'pa, o katerih se še nikdar ni slišalo, da bi prelomili svojo zvestobo cesarju in državi, se pa odbijajo ne samo prošnje za vseučilišče, temveč celo prošnje za ljudske šole. Taka je pravičnost v Avstriji.

**Telefon v Avstriji.** V Avstriji ima le 278 mest uveden telefon, med tem ko ga ima na Nemškem 3295 mest. Glede na interurbanski promet nas je pa prekosila celo Ogrska. Avstrija ima napeljanega le 9228 km interurbanskega telefona in meri dolgost žic 18.456 km; Ogrska ima pa 10.087 km dolgo omrežje in dolgost žic znaša tamkaj 36.984 km.

**Največja kuhinja na svetu.** Pariški bazar Bon Marché se mora pohvaliti, da ima največjo kuhinjo na svetu. Svojih uslužbencev ima 4000, in vse te oskrbuje s hrano. Najmanjši lonec za kuhanje obsega 75 l, največji 375 l. zajutr se potrosi 7.8000 jaje in do 750 litrov kave. Kuha 100 kuharjev in 100 pomočnikov.

**Dohodki in izdatki pošte.** Največ izmed vseh evropskih držav izda za poštno službo Nemčija, nam. 585,671.949 frankov ter ima čistega dobička 30,794.182 frankov. Francoska izda na leto v ta namen 208,542.518 frankov ter ima dobička 64,066.693 fr. Angleška ima izdatkov 263,659.208 in 100,783.645 frankov dobička. Najslabše se godi pri združevanju pošte Zedinjenim državam, ker izdajo 596,060.140 frankov ter imajo zraven 17,660.174 frankov — izgube.

**Rimski vpliv.** Dunajska „Rundschau für Geographie und Statistik“ prinaša zanimivo poročilo, iz katerega je razvidno, kako napredujejo germanske in one dežele, ki ne stojijo pod rimskim vplivom v primeri z romanskimi in onimi deželami, kjer je rimski vpliv odločilen. Iz tega poročila razvidimo, da prideta v evangelsko-germanskih deželah samo dva analfabeta na 100 rekrutov, oziroma 100 novoporočencev, v romanskih deželah 30 do 63, v slovanskih 60 do 90. Möhhallova statistika nam kaže tudi, kako „pospešuje“ ta vpliv materijelno stanje nekaterih držav. Angleška ima, kakor nam kaže omenjena statistika, 107 milijard frankov premičnega imetja, Avstrija 10, Italija pa 7 milijard. Na Danskem je vložena toliko denarja po raznih hranilnicah, da pride na eno osebo 400 frankov, na Španskem pa samo 8 frankov na osebo. Zakaj imajo Zedinjene države severo-ameriške desetkrat večjo izvozno trgovino (11 milj. frankov na leto) nego Južna Amerika? Ta razložek nam pojasni „Rundschau für Geographie und Statistik“. Zedinjene države imajo namreč 16.500 časopisov. Srednja in Južna Amerika pa — 600 časopisov. Zakaj ima Nemška trikrat večjo izvozno trgovino (13 milijard frankov) kot Avstrija? — Učna knjiga o trgovinskem zemljepisju iz zaloge Ferdinanda Hirta v Lipskem nam jasno kaže, kako pospešujejo splošni pouk, živahnejši pisemski promet, znanje svetovnih jezikov in obširneja označila v časnikih trgovino.

**Madjarsko časopisje.** Prvi madjarski časopis je začel izdajati v Požunu Matja Rath leta 1780. List se je imenoval „Magyar Hirmondo“. V Budapešti je izšel prvi madjarski časopis 1. oktobra 1788. pod imenom „Magyar Mercurius“; prihodnji časopis je začel izhajati šele v juliju 1806. L. 1840. je bilo po vsem Ogrskem 10 madjarskih časopisov in revij, leta 1849. pa jih je bilo že 86, a leta 1850. je število zopet padlo na 9. Leta 1867. je bilo že zopet 80 madjarskih časopisov, po sklenjenem dualizmu pa je število rapidno naraslo. Že leta 1868. je bilo v deželi 140 časopisov. Leta 1878. jih je že bilo 428, leta 1888. 561, leta 1898. 1107. Leta 1902 je izhajalo na celem Ogrskem 1205 madjarskih in 227 drugojezičnih časopisov in revij. Drugojezično časopisje pa seveda mora propadati zaradi groznega madjarskega terorizma.

Nemci so imeli leta 1901. še 161 časopisov, leta 1902. pa že samo 137; za Nemci največ časopisov imajo Romuni, potem pridejo Srbi, Slovaki itd.

### Listnica uredništva.

**R. na Štajerskem.** Vaše črtice o dotični konferenciji in nje originalnem predsedniku priobčimo takoj, ko nam sporočite svoje pravo ime. Brezimnih pošiljatev — pa naj bodo še tako izborne! — principijelno ne upoštevamo. Nas se ni treba bati, da bi Vas izdali. Torej: storite, da se spoznamo! — Prosimo, naj pošiljajo naši naročniki denar samo upravnistvu našega lista, oziroma gospodu upravniku, ne pa uredništvu, ker nima to s prvim nič posla.

### Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 1263.

Kranjsko.

Na mestni slovenski dekliški Srazrednici v Ljubljani je stalno polniti mesto učiteljice.

Prošnje je uradnim potom vlagati pri c. kr. mestnem šolskem svetu najkasneje do 20. novembra 1903.

Prosilke z izkušnjo za meščanske šole imajo prednost.

Na zakasnele in nedostatno opremljene prošnje se ne bo oziralo.

C. kr. mestni šolski svet v Ljubljani, dne 6. oktobra 1903.

Št. 1107.

Na dvorazredni ljudski šoli v Starem trgu je stalno ali začasno namestiti učiteljsko službo s postavnimi prejemki in s prostim stanovanjem (izbo) v šolskem poslopju.

Prosilci ali prosilke naj vložijo svoje prošnje do 29. oktobra t. l. pri c. kr. okrajnem šolskem svetu v Črnomlju.

C. kr. okrajni šolski svet v Črnomlju, dne 4. oktobra 1903.

Št. 1950.

Na trirazredni dekliški ljudski šoli v Rudolfovem je stalno polniti mesto učiteljice s postavnimi prejemki.

Prošnje je vlagati do 1. novembra t. l. pri c. kr. okrajnem šolskem svetu v Rudolfovem.

C. kr. okrajni šolski svet Rudolfovo, dne 3. oktobra 1903.

Št. 2288.

Na štirirazrednici v Senožeah je popolniti učno mesto.

Prošnje so vlagati semkaj do dne 14. novembra 1903.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojni, dne 13. oktobra 1903.

Z. 1346.

An der zweiklassigen Volksschule in Ratschach gelangt die Oberlehrer- und Leiterstelle mit den systemmässigen Bezügen und freier Wohnung zur Besetzung.

Die gehörig belegten Gesuche sind im vorgeschriebenen Dienstwege bis zum 10. November l. J. hieramts zu überreichen.

K. k. Bezirksschulrath Radmannsdorf, am 8. Oktober 1903.

**Ravnokar je izšel in se dobiva v tiskarni**

**R. Šeber v Postojni**

## Ročni zapisnik



**z imenikom ljudskih šol in učiteljskega osebja na Kranjskem, Južnem Štajerskem in Primorskem**

in z osebnim staležem kranjskega ljudsko šolskega učiteljstva za šolsko leto 1903/1904.

X. LETNIK.

Sestavil **Štefan Primožič**, vodja kranjskega ustanovnega zavoda za gluhoneme v Ljubljani.

**Cena:** za 75 učencev kron 1<sup>40</sup>, za 100 učencev 1<sup>50</sup>, za 125 učencev kron 1<sup>60</sup>, za 150 učencev kron 1<sup>70</sup> itd. Naročnikom šolskih tiskovin 40 vin. ceneje.

Dobivajo se tam tudi vse  **uradne šolske tiskovine.** 

# Naznanilo.

Pri vseh knjigotržcih je dobiti po K 1:60

Navodilo k I. zv. Črnivčeve Računice.

Založila „Slovenska Šolska Matica“.

Odbor.

## Liberty Tadd.

Iznajdljivi Američani so tudi pri risarskem pouku nastopili nova pota. Občno pozornost je že l. 1887. vzbudila knjiga „The use of models a teacher assistant i. t. d.“,\*) še večjo pa „New Methods in Education“ ki jo je izdal šolnik Liberty Tadd l. 1899. v Filadelfiji. Ker je Slovencem ta knjiga (ki so jo l. 1900. preložili tudi v nemščino), še malo znana, hočemo o nji nekoliko več poročati. Nemška izdaja se je tiskala na Lipskem ter šteje 212 strani s 330 slikami in se jako razlikuje od drugih dosedanjih metodičnih risarskih knjig. Iz nje posnemljemo nastopne glavne misli:

„Risanje je pravi svetovni jezik (najlažji volapük), ker je vsakemu umljiv. Pride čas, ko bodo ljudje umeli z risanjem svoje misli razodevati tako, kakor sedaj ustmeno ali pismeno. Občni pouk bo zahteval sposobnost, se z lahkoto izražati ustmeno, pismeno kakor tudi z risanjem. Samo ustmeni pouk napravi le slabe duševne vtiske. Izključljivo učenje po knjigah zatira v človeku tvorilne moči. Delo z rokami in očmi je tudi v zvezi z delovanjem možgan. Risanje izobrazuje duha ter uri oko in roko. Enostranske pisalne vaje ovirajo prostoročno risanje. Učenec naj se uči risati avtomatično, tako kakor se uči pisati. Ako začetniki le parkrat narišejo n. pr. petelina, potem pa prenehajo, je ves trud zaman. Risati morajo toliko časa, da jim ostane oblika v spominu in jo tudi potem iz glave narišejo brez težave. Pri risanju je treba toliko vaje kakor pri igranju na klavir. Vaditi se je treba ne le nekoliko ur, ampak več let. Pri risanju iz spomina se napravijo le glavne značilne poteze, podrobnosti se opuste. Učitelji morajo biti tudi spretni v risanju, ker oni imajo važno misijo, saj oddajo od svojega življenja veliko več kakor kdo drugi, po tem jih je treba ceniti in plačati.

Prve vaje naj se prično s krogom, in sicer najbolj stoje pri tabli, roka se ne sme dotikati deske. Pri risanju je treba glavo in telo ravno držati, pregiblje se samo roka. Krog naj meri v premeru približno dve pedi, riše se v visokosti prs in večkrat na enem mestu, toda v eni potezi od leve na desno. Poleg prvega se nariše drugi krog, potem tretji i. t. d., dokler je kaj prostora na tabli. Če ti krogi niso v početku lepi in popolni, nič ne de, vaja se ponavlja in ta naredi mojstra. Kroke na tabli riše lahko več učencev ob-

\*) Pedagogičsko društvo v Krškem je ta navod izdalo l. 1898, po angleškem izvorniku z naslovom: „O porabi Prangovih modelov za risanje.“ Prevod je izvršil prof. F. Jerovšek v Mariboru. Pir.

enem. Potem prično risati razne preme v obliki križa, nadalje navpične in vodoravne zanjke, iz katerih sestavljajo rozete (rožice). Naslednje vaje so spiranke v eni potezi, potem preproste listne oblike, iz katerih zopet izvajajo rozete. Vsako vajo ponavljajo tolikokrat, da gre prav gladko ter se vidi, kako vodi duh oko in roko brez vsakega orodja. Nadalje rišejo učenci zavojke, potem umetne oblike po raznem orodju, kakor po okvirih, stojalih, stolih, mizah, omarah, posodah, svetilnikih i. i. d. Prav dobra vaja je tudi risanje elips na isti način kakor krogov, uporabljajo se posebno pri risanju posod. (Vzporedno s temi vajami gre pouk v modeliranju in rezbarstvu, zakaj otroci imajo prirojeno sposobnost za ročna dela. Te vaje pa se ločijo bistveno od „Slöjda“, ker učenci ne delajo po meri, ampak popolnoma prosto). Palmete in simetrične oblike rišejo učenci z obema rokama. Zato pa skušajo v početku risati kroge tudi z levo roko. Za temi vajami prično risanje po prosto prirodi, in sicer slikajo po japonskem načinu — kar naravnost s čopičem in barvami — ribe, školjke, metulje, ptiče, razne živali, pa tudi rastline, cvetje, sadje; toda le tisti učenci, ki so spretni risarji, drugače se vzgoje šarlatanstvo.“

Naš zakon — oziroma min. ukaz z dne 6. maja 1874. l. — v svojem navodilu za pouk v prostoročnem risanju na ljudskih in meščanskih šolah — temu pouku odločno nasprotuje. Dotični odstavek se namreč glasi: „Posnetkov po prirodi t. j. cvetic, pokrajin, živali i. t. d. pri risalnih vajah niti na deških, niti na dekliških šolah ni risati.“ Naše risanje je omejeno na stilizirane liste po predlogah in gipsnih modelih. V prej omenjenem navodilu pa tudi čitamo: 4.) Učitelju je dano na prosto voljo na spodnji stopnji posluževati se stigmografičnih tablic ali zvezkov, ali pa takoj prve vaje pričeti brez teh.“ Nekateri metodiki celo zagovarjajo stigme na spodnji stopnji s tem, da tudi najslabši učenci lahko kaj napravijo brez učiteljeve pripomoči.

Najnovejše uradne risarske določbe na Pruskem z leta 1901 se strinjajo z načeli „Liberty Tadd.“ Nasprotno je urejeno risanje v Švici. Tam rišejo preme z ravnilom, kroge s šestilom in le krivulje (kurve) s prosto roko. Temeljne oblike krivulj je treba marljivo vaditi. Priprosti list, sestavljen iz dveh krivulj, rišejo na ta način, da večkrat po vrsti narišejo prvo krivuljo, potem drugo večkrat in nazadnje list, sestavljen iz obeh. Sestavljene liste je treba razkrojiti v posamezne dele (kurve) in te posebej vaditi. Sestavljene simetriške like rišejo v Švici le polovično, drugo polovico kopirajo s prozornim papirjem; spretni Američan pa napravi to zaeno prosto z obema rokama četudi ne tako natančno — vendar hitreje.

Taddova knjiga je vsekakor jako zanimiva in sleherni učitelj dobi v nji mnogo koristnega in porabnega. Vobče je treba sicer previdnosti pri novotarijah, saj nam je še dobro v spominu, kako slepo smo prisegali na pokončno pisavo, in kdo se še zveni za njo! Utajati se pa tudi ne more, da potrebuje naš risarski pouk reforme; ali se ta izvrši po ameriških ali švicarskih načelih, je še nedognano vprašanje. Američani so mojstri v skiciranju, Švicarji v natančnosti.

J. B.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji. Naročnino pa prejema gosp. Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K,  $\frac{1}{8}$  strani 10 K,  $\frac{1}{4}$  strani 8 K,  $\frac{1}{8}$  strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Izdajatelj in odgovorni urednik Radivoj Koréne. — Last in založba „Zaveze avstrijskih jugoslovenskih učiteljskih društev“. Tiska „Narodna tiskarna“ v Ljubljani.